

Tine Kovačič

Izobraževanje za hipoterapevte

Besedilo: Manca Mirnik / Foto: Osebni arhiv Tineta Kovačiča

Tine Kovačič
med treningom jahanja.

Hipoterapija je že nekaj časa v svetu in tudi pri nas priljubljena terapevtska metoda, ki ima odlične učinke pri ljudeh s težavami centralnega in perifernega živčnega sistema ter pri številnih drugih motnjah. Znanje na tem področju lahko študentje fizioterapije pridobivajo tudi na različnih študijskih smereh. Tokrat smo se pogovarjali z doc. dr. Tinetom Kovačičem, predstojnikom magistrskega študijskega programa Zdravstvene vede – smer fizioterapija in predstojnikom doktorskega študijskega programa fizioterapija na AMEU ECM (Alma Mater Europaea – evropski center Maribor).

Kakšno znanje mora pridobiti fizioterapevt, da dobi naziv hipoterapevt? Kakšno predhodno izobrazbo mora imeti?

»Diplomirani fizioterapevt mora pred tečajem za hipoterapevta predhodno pridobiti specialna znanja s področja nevrofizioterapije, predvsem na področju konceptov proprioceptivne živčno-mišične facilitacije, sodobne razvojno-nevrološke obravnave in drugih nevrofizioterapevtskih postopkov. Na tečaju hipoterapije v skupnem obsegu 130 ur pa mora fizioterapevt uspešno opraviti pet izpitov, in sicer s področja jahanja dresurne naloge A, lonžiranja (klasično in terapevtsko), teorije jahanja, znanj o konjih ter s področja medicinskih znanj.«

Katera znanja vsebuje vaš predmet in kdo lahko k njemu pristopi?

»V okviru predmeta Fizioterapevtske spretnosti II prihodnjim diplomiranim fizioterapevtom predstavim osnovne informacije s področja hipoterapije, ki jo izvajam več kot 15 let. Tako želim prihodnje fizioterapevte navdušiti nad hipoterapijo in jih spodbuditi za nadaljnje podiplomsko usposabljanje in izobraževanje. Prav tako predavam v okviru podiplomskega študija na 2. stopnji magistrski program zdravstvenih ved – smer fizioterapija, kjer predstavim hipoterapijo prihodnjim magistrom znanosti v okviru izbirnega predmeta Z dokazi podprta praksa v nevrofizioterapiji. Prav tako so poglavja iz hipoterapije integrirana na 3. bolonjski

stopnji na doktorskem študijskem programu fizioterapija, kjer sem nosilec predmeta Aplikativni raziskovalni projekt na področju fizioterapije, kjer doktorandom predstavim aplikativno vrednost hipoterapije, v okviru izbirnega predmeta Z znanstvenimi dokazi podprta nevrofizio-

terapija pa izvedejo kritični pregled znanstvenih člankov na področju hipoterapije. Seveda pa specifična znanja ponudimo kasneje na podiplomskem oziroma magistrskem študiju zdravstvenih ved – smer fizioterapija. Prizadevamo si za stalen strokovni razvoj, sledenje stroki in novim

Konjeniški tabor v Trnju pri Pivki

Konjeniški tabor na Dobrni

znanstvenim spoznanjem, tudi na področju hipoterapije, zato je pomemben vidik tudi znanstveno-raziskovalno delo in osebno sem vodil kar nekaj raziskovalnih projektov in kasneje izsledke študij tudi objavil.«

Koliko ur na teden slušateljji poslušajo vaš predmet?

»Ker je na AMEU ECM študij fizioterapije izreden, nudimo predavanja po sklopih, tako da se 15 ur predavanja zvrsti v dveh tednih, prav tako 45 ur praktičnih vaj v približno dveh tednih, kjer spoznajo specifične tehnike razvojno-nevrološke obravnave od facilitacije do tehnik stimulacije in inhibicije, ki jih uporabljamo hipoterapevti med hipoterapijo.«

Ali predavate samo teorijo ali lahko študentje prisostvujejo tudi praktičnemu prikazu hipoterapije?

»Vsi študenti imajo možnost opravljanja kliničnega usposabljanja in praktikuma v različnih zdravstvenih, socialnovarstvenih in drugih institucijah, ki imajo status učne baze,

pridobljen pri Ministrstvu za zdravje Republike Slovenije, in sodelujejo z Alma Mater Europaea. Številne učne baze, od CUDV Dobrna, ZUVD Dornava, CIRIUS Kamnik pa vse do CIRIUS Vipava nudijo študentom vpogled v specialna področja nevrofizioterapije, med drugim tudi hipoterapijo, kjer lahko praktično spoznajo terapevtske učinke hipoterapije. Tako smo že kar nekaj naših študentov – zdaj seveda že diplomantov navdušili, da so svojo kariero nadaljevali kot hipoterapevti, kar je seveda pokazatelj, da skupaj delamo dobro ...«

Kje jo izvajate in kakšen mora biti konj za hipoterapijo?

»Sam sem pred zaposlitvijo skoraj 20 let aktivno deloval na področju razvojno-nevrološke obravnave otrok z razvojnimi motnjami in pridruženimi motnjami v enem od socialno-varstvenih zavodov za usposabljanje, kjer sem vodil oddelek medicinske rehabilitacije, v okviru katerega smo nudili uporabnikom tudi hipoterapijo. Ker je pri hipoterapiji terapevtski konj popolnoma

enakovredni partner, pravzaprav najpomembnejši član hipoterapevtskega tima, mora seveda imeti posebne lastnosti, od anatomskih naprej. Višino vihra mora imeti od 150 do nekje 160 cm, seveda pa mora hipoterapevt in pomočnik doseči ramena otroka, ki sedi na konju. Pomemben pri izbiri je tudi dolg konjev vrat, saj ima pomembno vlogo pri mehaniki gibanja, prav tako je pomembno, da ima konj za hipoterapijo nizek in dolg viher, potem je, na primer, pomembno, da ima močne in vzdržljive hrbtne mišice, da ima širok in dolg križ, ki pa je zaradi biomehanike gibanja po obliki raven, da ima globoke in široke prsi, med drugim je potrebno oceniti tudi mehanična razmerja in pravilnost sprednjih in zadnjih nog tako v mirovanju, v stoji, pa tudi med gibanjem, saj je pomembno, da ima konj za hipoterapijo izdaten, elastičen ter pravilen hod. Konj mora imeti odlično psihotelesno pripravljenost. Pa seveda ne smem pozabiti na miren temperament, značajske lastnosti, da je družaben, prijazen, poslušen in seveda dobro ujan, seveda pa mu moramo omogočiti vse tisto, kar vsak konj potrebuje: gibanje, primerne bivalne razmere, kot so ustrezen izpust ter pašnik, kakovostno prehrano in vodo, ustrezno nego ter počitek. Tako da za hipoterapijo ponavadi uporabljamo res dobro ujahane konje, ki praviloma ne smejo biti mlajši od 7 let, ponavadi uporabljamo kastrate in tudi kobile. Za različne nevrološke paciente uporabimo različne konje, tako da je idealno, če jih imamo več na izbiro. V našem zavodu smo vsem trem konjem nudili tudi letni dopust, ker so si ga zaslužili, kot mi (smeh).«

Kakšna je razlika med hipoterapijo in terapijo s pomočjo konja?

»V svetu se vse bolj uveljavlja krovni termin intervencije s pomočjo konja. Sem spada terapija s pomočjo konja in

aktivnosti s pomočjo konja. Terapije s pomočjo konja pa glede na specifične cilje in metode dela delimo na podzvrsti, na primer hipoterapijo, ki jo lahko izvaja diplomirani fizioterapevt s specialnimi znanji s področja nevrofizioterapije in končanim podiplomskim izobraževanjem za hipoterapevta. Pri hipoterapiji gre za nevrofizioterapevtsko obravnavo pacienta s pomočjo konja in je primerna za osebe z boleznimi centralnega in perifernega živčnega sistema, npr. pri osebah s spastično cerebralno paralizo, ataktično ali diskinetično obliko cerebralne paralize, kot tudi pri številnih otrocih z razvojnimi motnjami in različnimi diagnozami, kot tudi pri osebah po možganski kapi, po nezgodni možganski poškodbi, pri nevroloških boleznih, kot je multipla skleroza idr., prav tako pri osebah z okvarami mišično-skeletnega sistema in številnih drugih nevroloških pacientih, ki potrebujejo rehabilitacijo oziroma habilitacijo. Specialno-pedagoška obravnava s pomočjo konja je prav tako podzvrst terapij s pomočjo konja, ki pa je predvsem primerna za otroke in mladostnike z motnjo v duševnem razvoju in drugimi primanjkljaji oz. pridruženimi težavami, npr. otroke, ki imajo diagnosticirano motnjo v duševnem razvoju in pridruženo hiperkinetično motnjo ali pridružene vedenjske težave, otroke in mladostnike z motnjo avtističnega spektra, otroke z Downovim sindromom in številne druge. Psihoterapevtska obravnava s pomočjo konja je primerna za osebe z najrazličnejšimi težavami z duševnim zdravjem. Izvajajo jo specialni in rehabilitacijski pedagogi, defektologi s končanim programom terapevta za izvajanje terapevtskih obravnav s pomočjo konja. Potem imamo psihosocialno obravnavo s pomočjo konja, pa ergoterapijo oziroma delovno-terapevtsko obravnavo s pomočjo konja, ki jo izvajajo usposobljeni diplomirani delovni terapevti s specializacijo iz tega področja – za otroke, mladostnike in odrasle, ki imajo težave na področju dnevnih aktivnosti idr. Ker

sem na pedagoški fakulteti v Ljubljani ob delu opravil študijski program Defektološka dokvalifikacija za delo z otroki in mladostniki z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, me je zanimal še drug vidik širokega področja aktivnosti in terapije s pomočjo konja, predvsem specialna pedagoška obravnava otrok in mladostnikov s pomočjo konja, saj sem resnično želel delovati po principih celostnega pristopa, vseživljenjske rasti in izobraževanja ter s tem prispevati k višji kakovosti njihovega življenja, zato sem tudi sam opravil izobraževanje za terapevta za izvajanje terapij s pomočjo konja.«

Kakšne izkušnje imate vi s konji in kdaj ste se začeli ukvarjati s hipoterapijo?

Konji so bili že od malih nog moja ljubezen. S hipoterapijo pa sem se začel ukvarjati že takoj na začetku svoje fizioterapevtske kariere in se tako pridružil prvi generaciji hipoterapevtov pod vodstvom doc. dr. Monike Zadnikar, ki ima specializacijo iz nevrofizioterapije in hipoterapije in je prva v Sloveniji pričela s sistematičnim izobraževanjem diplomiranih fizioterapevtov na področju hipoterapije. Seveda mi je bilo poleg hipoterapevtske prakse velik izziv tudi znanstveno-raziskovalno delo na področju hipoterapije in terapije s pomočjo konja, zato sem na tem področju med prvimi v Sloveniji izvedel kar nekaj pilotskih študij z zelo strogim raziskovalnim protokolom. Sem namreč eden prvih fizioterapevtov, ki sem se izobraževal tako za hipoterapevta pri doc. dr. Moniki Zadnikar v CIRIUS Kamniku v sodelovanju s Konjensko Zvezo Slovenije in tudi za terapevta za izvajanje terapevtskih obravnav s pomočjo konja v Zavodu nazaj na konja.«

Kako lahko konji pomagajo ljudem z gibalnimi težavami?

»Pri hipoterapiji gre za odpravljanje nevroloških motenj s pomočjo nevrofizioterapevtskih konceptov.

Ravno ta vidik nevrofizioterapije pri pacientih z nevrološkimi težavami je najpomembnejši in ga razvrščamo v nevroomotorično področje pozitivnih učinkov hipoterapije, tako da vplivamo na inhibicijo patoloških gibalnih vzorcev, vplivamo na regulacijo mišičnega tonusa, izboljšanje vzvratnih, ravnotežnih ter prestreznih in podpornih, zaščitnih reakcij, izboljšanje mišične moči in vzdržljivosti, izboljšamo telesno simetrijo, izboljšamo telesno držo, koordinacijo, vplivamo na mobilizacijo sklepov in obsklepnih struktur, vplivamo na raztezanje nekaterih mišičnih skupin, ki so napete, skrajšane in posledično povečamo gibljivost v sklepih. Vplivamo lahko na izboljšanje grobe gibalne funkcije. Na senzomotoričnem področju vplivamo na izboljšanje senzomotorike, izboljšanje zavedanja telesa, prav tako pride do izboljšanja prostorske zaznave preko gibalnih izkušenj v prostoru, izboljšanja globoke senzibilitete ter vizualne komunikacije, prav tako je kar nekaj pozitivnih ciljev na psihomotoričnem in sociomotoričnem področju, od povečane samozavesti, samozaupanja, pa vse do razvijanja naklonjenosti in spoštovanja do konja in posledično do drugih živali in tudi do sebe, drugih.«

Je vaš predmet edinstven v Sloveniji ali ga izvajajo še kje drugje?

»Ne, moj predmet ni edinstven, saj so vsebine s področja hipoterapije in nevrofizioterapije nasploh nujne, da prihodnji fizioterapevt osvoji specifične predmetne kompetence. Seveda predmet oziroma bolj vsebine se podajajo na vseh visokošolskih zavodih, kjer izvajajo dodiplomski študij fizioterapije, saj naj bi diplomant fizioterapije osvojil določena znanja in kompetence, dejstvo pa je, da je podiplomsko izobraževanje, usposabljanje oziroma stalni poklicni razvoj prav tako pomemben, kajti vsega ti fakulteta ne more dati.«